

Toimialojen tilannekuva nousseiden energiakustannusten johdosta

Työ- ja elinkeinoministeriö

22.12.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tilannekuva | Työ- ja elinkeinoministeriö

Tilannekuvan rakenne

1. **Yhteenveto**
2. **Energiamarkkinoiden tilanne, kulutusmuutokset ja näkymät**
3. **Keskeiset indikaattorit**
4. **Työmarkkinat**
5. **Toimialatarkastelu**

Työn tausta ja toteutus

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 20.10. työryhmän laatimaan tilannekuvaa energiakriisin aiheuttamista muutoksista yritysten toimintaympäristössä. Työryhmän toimikautta jatkettiin 31.3.2023 asti.

Jatkokaudella työryhmän tehtävänä on **ylläpitää muuttuneesta toimintaympäristöstä johtuvaa yritystilannekuvaa** huomioiden eri toimialojen erityispiirteet.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on käynnistänyt energiakriisin, joka vaikuttaa useiden toimialojen ja yksittäisten yritysten toimintaedellytyksiin. Sähkön hinta vaikuttaa lähes kaikkien yritysten kannattavuuteen. Vaikutus lyhyen ja pidemmän aikavälin toimintaympäristöön ja kannattavuuteen vaihtelee toimialoittain. Lisäksi energian hinnan nousu kohtelee toimialan sisällä yrityksiä eri tavoin. Toimialojen sisällä yrityksillä on myös erilaisia strategioita: Osa yrityksistä on suojautunut hintamuutoksilta, osa on selvemmin alttiina esimerkiksi hintapiikeille.

Tilannekuva on aikaan sidottu ja voi myös muuttua. Muuttuvassa toimintaympäristössä tilannekuvan täsmentäminen on tarpeellista yleisen varautumisen ja talouden kokonaiskuvan ylläpitämisen perusteella.

Tämä 22.12. päivitetty tilannekuva-aineisto täydentää 8.11. laadittua työryhmän tilannekuvaa, [Microsoft Word - Toimialojen tilannekuva työryhmän muistio 8 11 22.docx \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Tilannekuva perustuu pääosin lokakuun tilastotietoihin sekä luottamusindikaattoreihin ja TESin kyselyyn.

1. Yhteenveto 1/3 Keskeisiä havaintoja

- Toistaiseksi tilastojen valossa yritysten tilanne on keskimäärin vakaa. Elinkeinoelämän luottamus on kuitenkin kääntynyt laskuun ja päätoimialojen luottamus laskenut alkuvuoden tilanteesta. Nousseiden energiahintojen lisäksi kohonneet korot ja inflaatio heikentävät luottamusta. Myös ajankohtaisissa elinkeinoelämän kyselyaineistoissa arviot lyhyen aikavälin kehityksestä ovat muuttuneet negatiivisempaan suuntaan.
- Suomalaisten yritysten reaalin kokonaisliikevaihto on korkeammalla tasolla kuin 2019. Useimmilla sektoreilla reaalin liikevaihto kehittynyt vuonna 2022 keskimäärin positiivisesti vuoden 2019 vastaaviin kuukausiin verrattuna, ja millään toimialalla kehitys ei ole merkittävästi negatiivinen. Viimeisten kuukausien kehitys ei poikkea vuoden alun tilanteesta.
- Korkeina pysyneet energiahyödykkeiden hinnat nostavat kustannuksia suoraan ja välillisesti lähes kaikilla yrityksillä heikentäen monien yritysten kannattavuutta. Riskitaso on suurin energiantensiivisillä toimialoilla ja osalla pieniä yrityksiä.
- Sähkön hinta on korkealla ja sähköfutuurit ennustavat hintojen pysyvän suhteellisen korkeina talven yli. Lisääntyvä tuotantokapasiteetti Suomessa ja muualla Pohjolassa luo näkymän alemmista hinnoista jo lähitulevaisuudessa.
- Polttonesteiden hinnat ovat alentuneet kohti vuodenvaihdetta. Hinnat voivat kuitenkin pysyä edelleen suhteellisen korkeina raakaöljyn ja jalosteiden hintaan vaikuttavien voimassa olevien ja voimaan tulevien Venäjän pakotteiden vuoksi.
- Korkeiden energianhintojen vuoksi EU-maat ovat ottaneet käyttöön erilaisia tukitoimia kotitalouksille ja yrityksille. Suurelta osin EU-maissa myönnettyt tuet kohdentuvat kotitalouksiin. Tukia kohdennetaan usein kaasun hintaan liittyen.

1. Yhteenveto 2/3 Talous- ja työllisyystilanne ja näkymät

- Suomen Teollisuussijoituksen (Tesi) marraskuun kyselyn mukaan 2023 osalta pk-yritysten odotukset ovat liikevaihdon näkökulmasta matalalla (5% kasvu), ja fokus on kannattavuuden säilyttämisessä. Reaalisen kasvun tavoittelemisen on haastavaa, ja kuluttajien ostovoiman pieneneminen yhdistettynä nouseviin energiakustannuksiin haastaa voimakkaasti osaa toimialoista. Kyselyn mukaan yritykset ovat suurilta osin kannattavia ja arvioivat käyttökateen kasvavan 2023.
- Energiakriisin ohella, tai siitä huolimatta, kasvun esteenä näkyy edelleen ammattitaitoisen työvoiman puute.
- Suomalaisten yritysten reaalin palkkasumma on alkuvuonna 2022 alkuvuotta 2019 korkeammalla tasolla, mutta on sen jälkeen laskenut alle 2019 vastaavien kuukausien tason. Reaalinen palkkasumma on laskenut lähes kaikilla toimialoilla; pääsyyinä palkkojen nousua nopeampi inflaatio. Joillain teollisuustoimialoilla lokakuun kehitys näyttää negatiiviselta verrattuna aiempiin kuukausiin, mutta ero ei pääosin ole merkitsevää.
- Vireille pantujen konkurssien määrässä ei havaita merkittävää muutosta. 11/2022 pantiin vireille 230 konkurssia, mikä on 11 konkurssia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Henkilötyövuosien määrän osalta on havaittu nousua konkurssiin haetuissa yrityksissä.
- Toistaiseksi energiakriisi ei juuri näy lomautettujen lukumäärässä. Energian hinnan työmarkkinavaikutukset tulevat arvion mukaan näkymään vuoden 2023 ensimmäisellä ja osin vielä toisella vuosineljänneksellä. Tunnistettuja riskialoja ovat muun muassa energiaintensiivinen metallinjalostus, kemianteollisuus ja kasvihuoneviljely.
- Huoltovarmuuden osalta yritysten keskeinen haaste on edelleen energian – erityisesti sähkön – riittävyys. Sähköjärjestelmän tilanne on kuitenkin tällä hetkellä suhteellisen vakaa.

1. Yhteenveto 3/3 Toimialojen tilanteesta

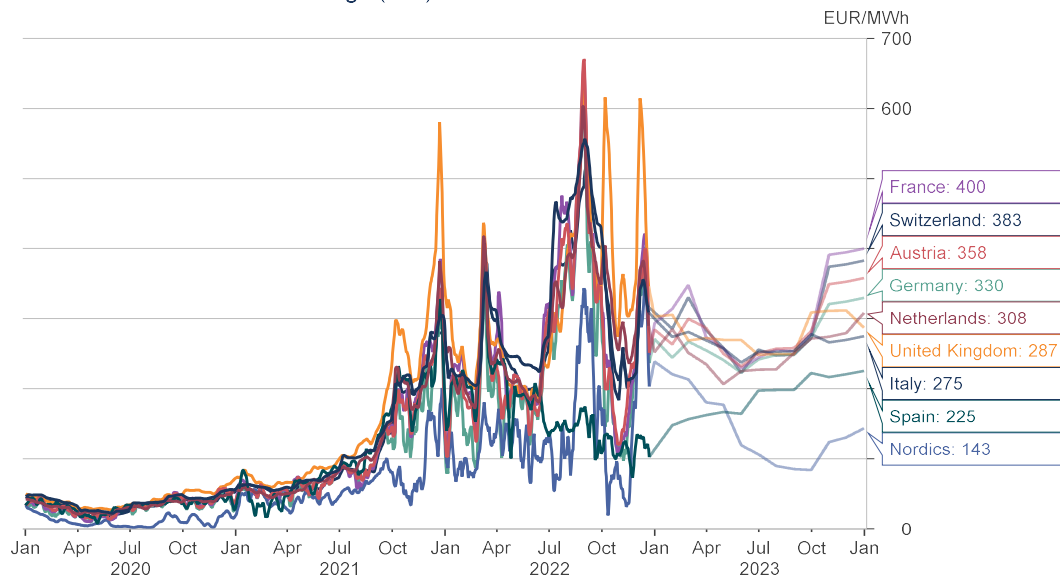
- Lähtökohtaisesti suurimmat vaikutukset energiakriisistä aiheutuvat toimijoihin ja toimialoihin, joiden toiminta on energiaintensiivistä, jotka eivät voi kattavasti siirtää nousevia kustannuksia hintoihin, jotka toimivat globaalisti kilpaillussa ympäristössä ja joiden toimintaan sisältyy aiempia tai muita haasteita ja riskejä.
- Energiakulujen merkitys vaihtelee huomattavasti toimialoittain ja toimialojen sisällä. Osalla toimialoista energiahintojen nousu voidaan sopimusteknisesti tai muuten siirtää hintoihin. Lisäksi eri toimialoilla on reagoitu energianhinnan nousuun ottamalla käyttöön edullisempia energiamuotoja, energiatehokkuutta parantavia ratkaisuja ja toteuttamalla kulutusjoustoa.
- Energiakuluiltaan suurimmat toimialat ovat logistiikka, kiinteistöala, paperiteollisuus, metalljalostus, kaupanala, kemianteollisuus ja rakentaminen. Useimmilla palvelualoilla, mutta myös monilla teollisuudenaloilla, energiakulut ovat pienet.
- Energiakulujen suhde liikevaihtoon on suurin kiinteistöalalla, kaivostoiminnassa ja logistiikassa. Useimmilla toimialoilla energiakulujen suhde liikevaihtoon on pieni. Toimialojen sisällä pieni osa yrityksistä vastaa suurimmasta osasta energiakuluista.
- Sodan ja siitä kiihtyneen inflaation ja korko-odotusten vaikutus näkyy myynti- ja tuotanto-odotuksissa heikentymisenä (erityisesti vähittäiskauppa). Energian kustannusten nousun arvioidaan vähentävän kysyntää, jota uhkaa myös yleinen epävarmuus ja inflaatio. Vaikutukset yrityksiin voivat siis tulla usean tekijän yhteisvaikutuksena.
- Osin vaikutukset voivat myös olla positiivisia, sillä energiakriisi on myös aktivoinut yrityksiä energiansäästöinvestointeihin, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia ja vauhdittavat osaltaan vihreää siirtymää.

2. Energiamarkkinoiden tilanne ja näkymät

Sähkön hinta Euroopassa

Lähde: Intercontinental Exchange (ICE)

Note: UK, Switzerland, Italy and Netherlands historical prices based on the first position futures prices
All historical prices are 1 week moving average

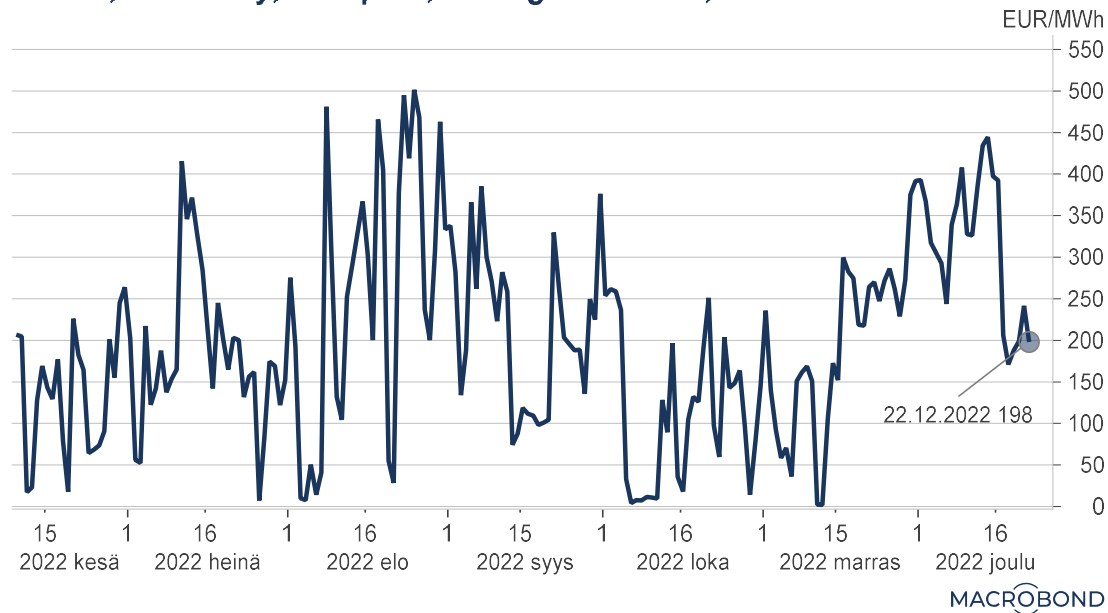
MACROBOND

- Voimakkaasti kohonnut maakaasun hinta vaikuttaa voimakkaasti sähköhintaan koko Euroopassa.
- Loka-marraskuussa 2022 tukkusähkön Suomen aluehinta oli hieman alempi kuin elo-syyskuussa. Hinta oli kuitenkin 2-kertainen suhteessa viime vuoteen ja 3-kertainen suhteessa vuoteen 2019.
- Lokakuussa tukkusähkön veroton keskihinta oli noin 11 snt/kWh ja marraskuussa noin 20 snt/kWh. Marraskuun sähkönkulutus oli 9 % alempi verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan.
- Joulukuussa 2022 hinta on toistaiseksi ollut erittäin korkea, keskimäärin luokkaa 30 snt/kWh
- Tällä hetkellä sähköfutuurit ennustavat hintojen pysyvän suhteellisen korkeina talven yli (kuva). Pohjoismaiden hintatason ennakoidaan olevan kilpailukykyinen Euroopassa. Lisääntyvä tuotantokapasiteetti Suomessa ja muualla Pohjolassa luo näkymän alemmista hinnoista.
- Myös muiden polttoaineiden hinnat (mm. kivihiili, biopolttoaineet) ovat nousseet suhteessa Venäjän hyökkäystä edeltävään aikaan.

2. Sähkön päivähinnan kehitys Suomessa (Nordpool, ka)

Finland, Electricity, Nordpool, Average of Period, EUR

- Nordpool sähkön päivähinta (ka) 22.12 198 €/ MWh
- Epävarmuus sähkön tulevan hintakehityksen ja saatavuuden ennakoinnissa jatkuu.
- Vaikuttavia tekijöitä:
 - OL3:n markkinakäytön aikataulu,
 - maakaasun saatavuus ja hinta,
 - kylmä vai leuto talvi,
 - sateisuus ja tuulisuus,
 - kulutuksen jousto,
 - tuonti (Etelä-Ruotsi)

2. Maakaasun hinta alentunut ennätystasoilta

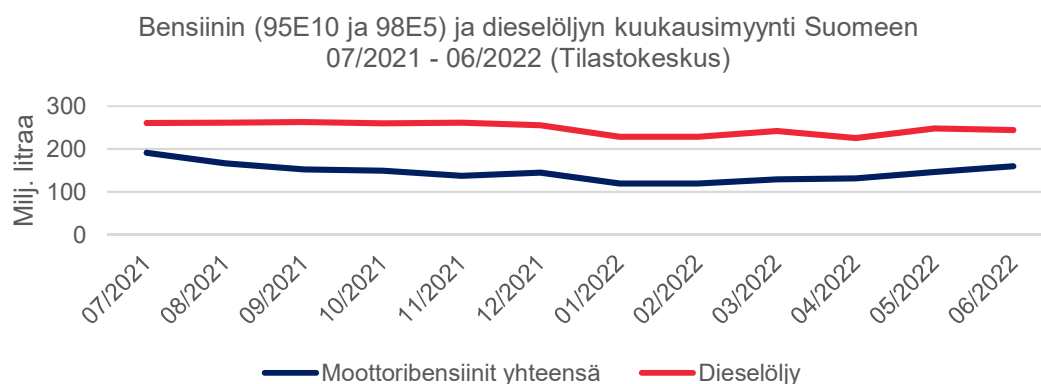
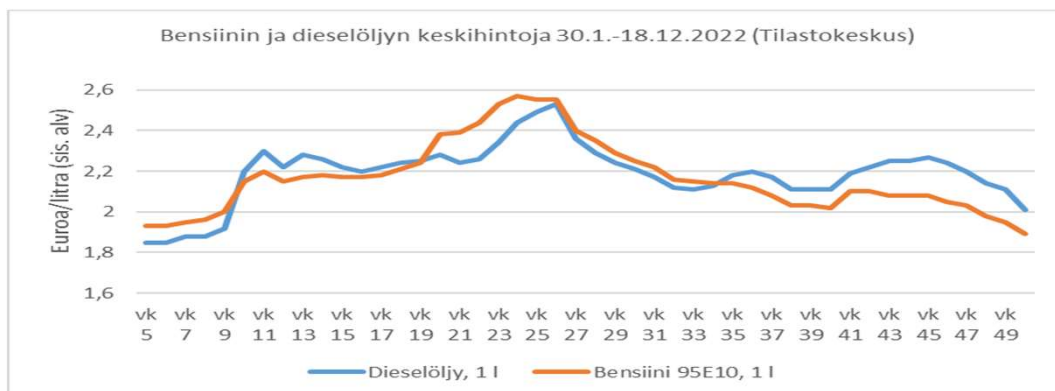

Ajankohtaisista markkinanäkymistä (trading economics)

- Euroopassa maakaasuvarastot ovat lähes täynnä, keskitäyttöasteen ollessa lähes 96 %
- Korkeat varastotasot yhdistettynä lämpimämpää säätä ennustaviin sääennusteisiin ovat laskeneet hintaa viime aikoina
- Maakaasun alentunut hinta vaikuttaa alentavasti sähkön hintanäkymiin

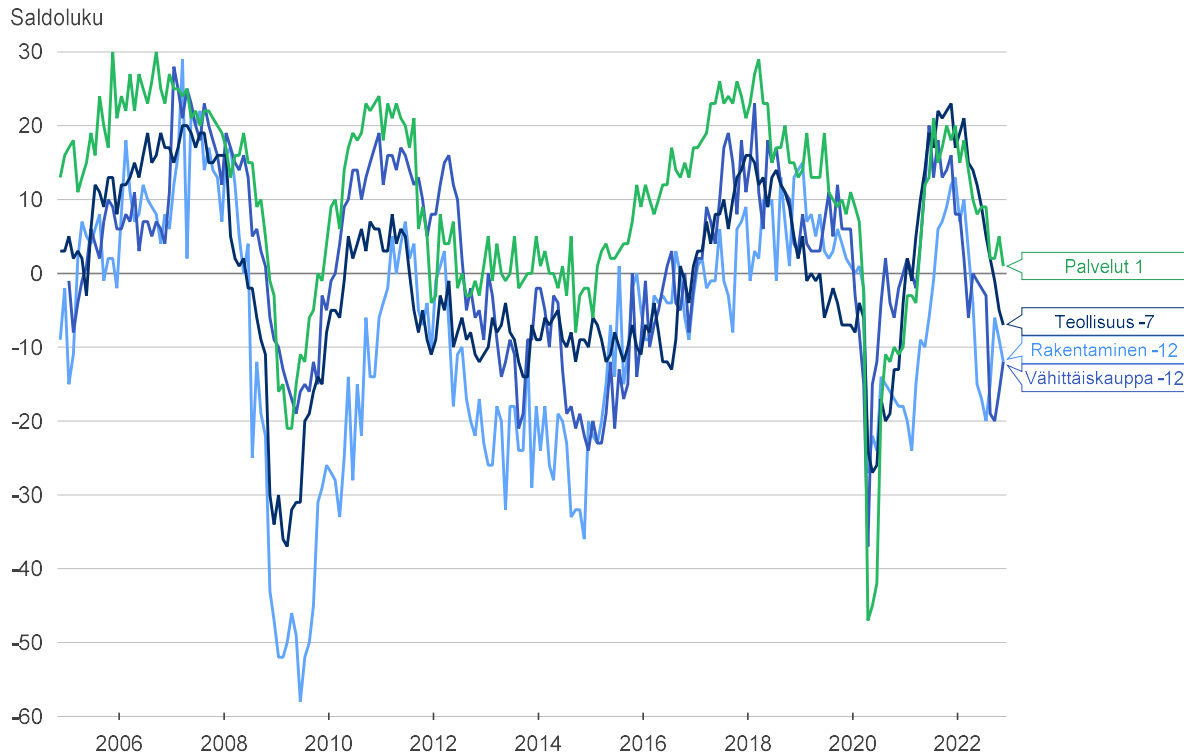
Maakaasun hinta TTF-markkinapaikalla (€/MWh, lähde trading economics)

2. Polttonesteiden hinta ja myynti

- Dieselöljyn viikkokeskihinta nousi kesän 2021 noin 1,50 €/l:sta alkuvuoden 2022 tasoon 1,70–1,80 €/l. Maaliskuussa hinta oli jo 2,20–2,30 €/l ja kesällä korkeimmillaan yli 2,50 €/l. Joulukuun alussa hinta oli noin 2,00–2,10 €/l.
- Bensiinin viikkokeskihinta muuttui kutakuinkin samaa tahtia kuin dieselöljyllä vaihdellen noin 1,90–2,60 €/l välillä. Joulukuun alussa keskihinta oli noin 1,90–1,95 €/l.
- Bensiinin kysyntä aleni kesäkuuhun 2022 yltävän kuukausimyyntitilaston mukaan jo vuoden 2021 puolella lisääntyen taas keväällä 2022. Dieselöljyn kysyntä aleni vasta alkuvuodesta 2022.
- Vuonna 2023 hintoja pitänevät korkealla edelleen suhteellisen korkea raakaöljyn hinta, Venäjän tuonnin (raakaöljy ja öljyalosteet) pakotteet ja valuuttakurssit. Hidastuva talouskehitys saattaa hillitä polttoaineiden hintatasoa. Jakeluvetoisen väliaikainen alentaminen jatkuu hilliten hintoja.

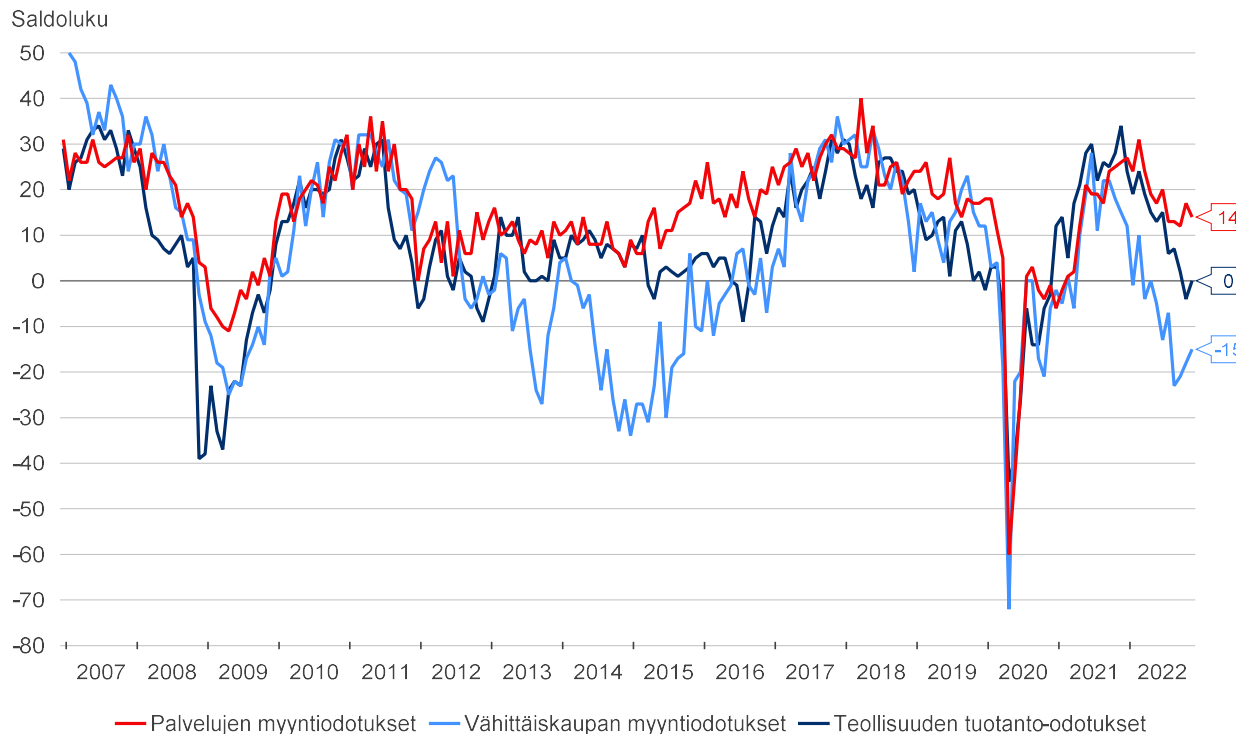
2. Elinkeinoelämän luottamusindikaattori päätoimialoilla

Lähde: Confederation of Finnish Industries (EK), EK Business Confidence Indicators, TEM, Macrobond (marraskuu 2022)

- **Sodan takia** ja siitä seuranneen energiakriisin seurauksena elinkeinoelämän luottamus on lähtenyt laskuun ja on kriisilukemissa. Lisäksi kohonneet korot ja inflaatio heikentävät luottamusta. Kaikkien toimialojen luottamus laskenut alkuvuoden tilanteesta.
- **Teollisuusyritysten luottamus laski** edelleen marraskuussa. Saldolukema oli -7, kun edelliskuun lukema oli -5. Luottamusindikaattori on nyt hieman alle pitkän aikavälin keskiarvon, joka on +1.
- **Rakennusyritysten luottamus laski** marraskuussa. Luottamusindikaattorin saldoluku oli -12 pistettä, mikä on kolme pistettä vähemmän kuin syyskuussa. Indikaattorin pitkän aikavälin keskiarvo on -6.
- **Palveluyritysten luottamusindikaattori laski** marraskuussa. Saldolukema oli +1 pistettä, joka on neljä pistettä vähemmän kuin syyskuussa. Luottamus on yhä alle pitkän aikavälin keskiarvon, joka on +12.
- **Vähittäiskaupan luottamus nousi** marraskuussa. Luottamusindikaattorin uusin pisteluku oli -12, kun saldoluku oli lokakuussa -16. Luottamusindikaattori on selvästi alle pitkän aikavälin keskiarvon, joka on -1.

2. Elinkeinoelämän myynti- ja tuotanto-odotukset seuraavien 3 kk aikana

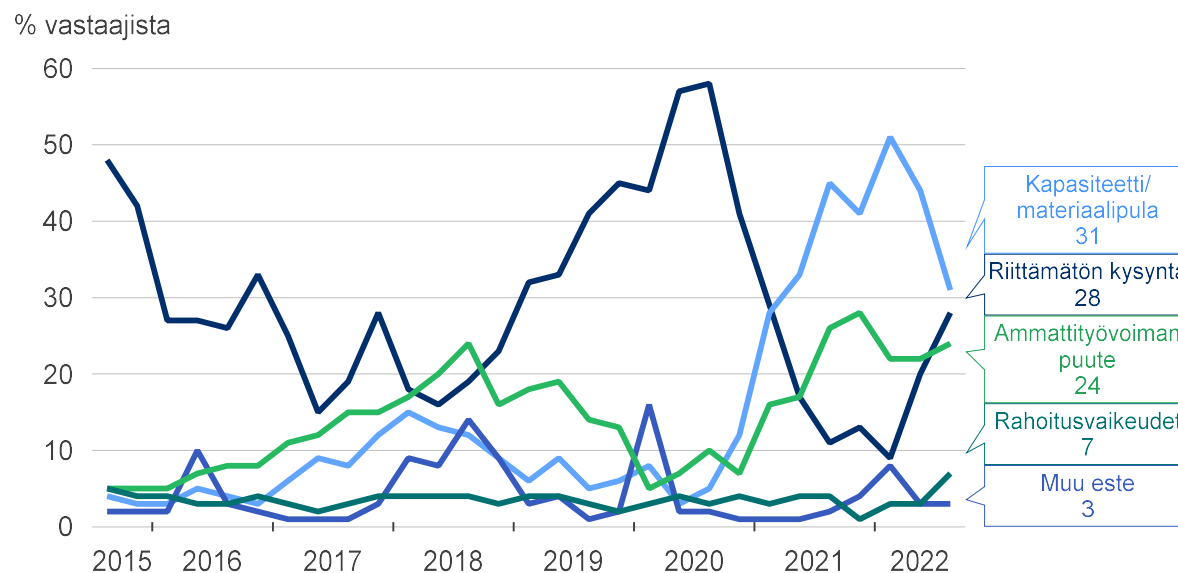
Lähde: Confederation of Finnish Industries (EK), EK Business Confidence Indicators, TEM, Macrobond (marraskuu 2022)

- Sodan ja siitä kiihtyneen inflaation ja korko-odotusten vaikutus näkyy myynti- ja tuotanto-odotuksissa heikentymisenä.
- **Teollisuuden** tuotanto-odotuksia mittaava saldoluku nousi edellisluusta ollen marraskuussa 0.
- **Palvelu-aloilla** saldoluku laski edellisluusta ollen marraskuussa 14.
- **Vähittäiskaupan** odotukset paranivat marraskuussa edellisluusta ollen -15 (syyskuu -22).

2. Teollisuus, tuotannon kasvun esteet

Teollisuus, tuotannon kasvun esteet (Elinkeinoelämän keskusliitto)

Lähde: Confederation of Finnish Industries (EK), EK Business Tendency Survey, TEM, Macrobond (2022 Q3)

Energiahinta-riskin ohella tulee huomioida, että yritysten kasvun esteitä on muitakin. Esimerkiksi teollisuuden osalta kasvun esteenä näkyy edelleen ammattitaitoisen työvoiman puute.

Kysynnän vähentyminen on noussut 2022/Q3:lla työvoimapulan edelle kasvun esteissä.

Kapasiteetti ja materiaalipula kasvun esteenä on helpottanut vuoden 2022 kuluessa.

2. VM:n taloudellinen katsaus 12/2022, reaalityalouden ennuste

- **Vahva talouskasvu hiipuu taantumaksi**
 - Hintojen ja korkojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa ja kulutus vähenee 0,5 % vuonna 2023.
 - Vuoden 2023 aikana inflaatio hidastuu ja kulutus toipuu vuonna 2024.
 - Bkt supistuu 2023 0,2 %, kasvaa 2024 1,2 % ja 2025 1,4 %.
 - Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksesta talous ei palaudu aiemmin ennakoitulle kasvu-uralleen.
- **Poikkeuksellisen nopea hintojen nousu hidastuu**
 - Raaka-aineissa hintapiikki on jo ohitettu.
 - Sähkön hinta pysyy korkealla talven, mutta keväällä 2023 hinnan odotetaan laskevan.
 - Energian ja monien tavaroiden hinnat laskevat vuonna 2023.
- **Kulutus toipuu, kun reaalitytulot kääntyvät kasvuun**
 - Inflaatio hidastuu 2023 noin 4 %.
 - Palkkojen kasvu on viime vuosia nopeampaa ja eläkkeissä on suuri korotus 2023.
 - Yksityinen kulutus laskee 2023 0,5 % mutta kääntyy kasvuun vuoden lopulla.
- **Vienti kasvaa, mutta Venäjän markkinoiden menetys näkyy**
 - Maailmantalouden kasvu hidastuu selvästi mutta toipuu 2024.
 - Suomen vienti saa kiinni vientikysynnän kasvusta.
 - Venäjän markkinoiden menetys näkyy erityisesti matkailussa. Vaihtotaso on reilun miljardin alijäämäinen.
 - Rakentaminen vähenee, mutta kone- ja laiteinvestointeja kasvattaa mm. energiasiirtymä.
- **Työllisyystilanne säilyy hyvänä**
 - Työllisyys- ja osallistumisaste ovat ennätyskorkealla ja avoimia työpaikkoja on paljon.
 - Kysynnän lasku notkauttaa työllisyyttä 2023 mutta pääosin eläköitymisten kautta.
 - Työllisyysaste nousee 2025 mennessä 74,4 %.

→ Ennusteessa paljon epävarmuutta

2. Kansainvälisestä tilanteesta

- Korkeiden energianhintojen vuoksi EU-maat ovat ottaneet käyttöön erilaisia tukitoimia kotitalouksille ja yrityksille.
- Bruegelin arvion mukaan EU-maat ovat suunnanneet yhteensä 600,4 miljardilla eurolla rahoitusta energiakriisin hoitoon, summasta Saksan osuus on 264 miljardia euroa.
- Suurelta osin EU-maissa myönnettyt tuet kohdentuvat kotitalouksiin
- Yrityksille kohdistuvaa rahoitusta on tarjolla eri muodoissa takauksina, lainoina, tukina
- Yrityksille suunnattavia tukia kohdennetaan eri maissa eri tavoin. Tukia kohdennetaan muun muassa seuraavasti
 - Tietyille ryhmille, kuten pk-yrityksille, energiaintensiivisille yrityksille, maataloudelle
 - Veronalennuksina (esimerkiksi valmistevero)
 - Vihreän siirtymän edistämiseksi, esimerkiksi energiatehokkuushankkeet
 - Hintakatot (jonkin tyyppinen korvaus katon ja markkinahinnan väliselle kustannukselle)
- Tukia kohdennetaan usein kaasun hintaan liittyen
- Tarkka toimialakohtainen kohdistaminen on eräissä maissa havaittu haasteeksi

Lähde: <https://www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices>

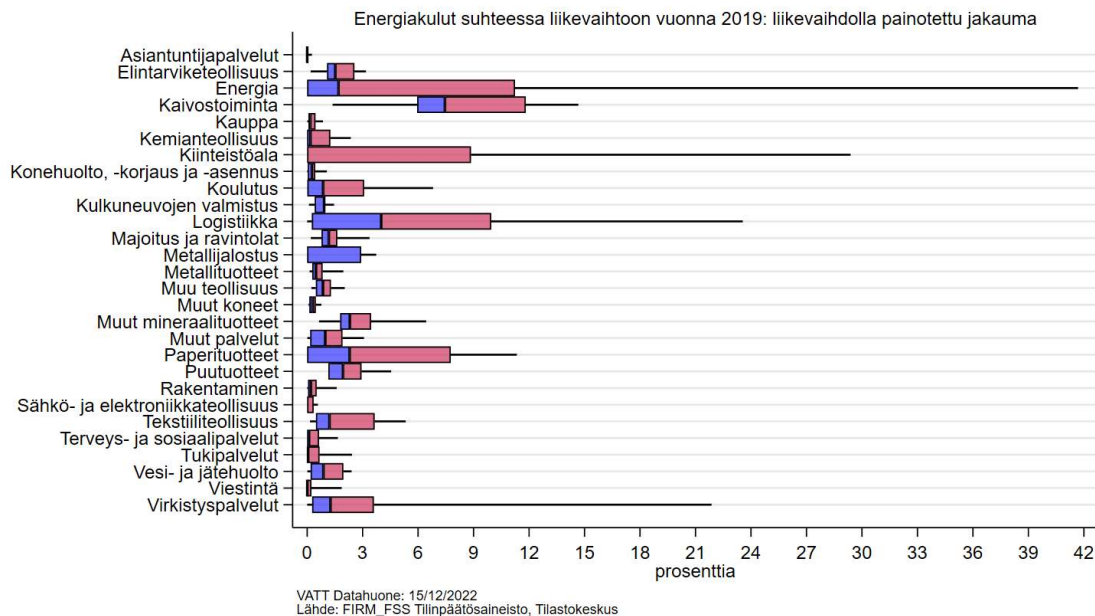
2. Eurooppalaisia sähkönkäyttöön liittyviä politiikkatoimia energiaa käyttäville yrityksille, mm:

- Takauksia ja tukia yrityksille
 - Espanja (ilmoitettu 29.3.2022, yleinen, ei ainoastaan sähkөөn liittyvä): Tuki- ja takausohjelma eniten vaikutuksia saaneille toimialoille (liikenne, elintarvike, energiaintensiiviset toimialat).
 - Erityisesti rahoitusta suunnataan pk- ja mikroyrityksille.
- Hintakatto
 - Kroatia (ilmoitettu 8.9.2022): Sähkön vähittäishinnoille suunniteltu katto, joka yrityksille kulutuksesta riippuen 18-23 snt/kWh. Muille käyttäjäryhmille 59-88 snt/kWh.
- Sähköveron alennus
 - Tanska (ilmoitettu 1.10.2022): Yleistä sähköveroa alennetaan EU-minimiin
 - Ranska (ilmoitettu helmikuussa 2022): Yritysten sähkövero alennetaan 5 snt/kWh tasolle
- Vapautuksia sähkönsiirtomaksuista
 - Viro (ilmoitettu 25.1.2022): Yrityksille vapautus sähkönsiirtomaksuista
 - Saksa (ilmoitettu syyskuussa 2021): EEG-maksujen tasoa alennetaan (eivät ole varsinaisia siirtomaksuja, vaan uusiutuvan energian tukimaksuja joita peritään sähkönkäytöstä)

Lähde: <https://www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices>

3. Indikaattorit | Liikevaihdon mukaan painotetut energiakulujen jakaumat

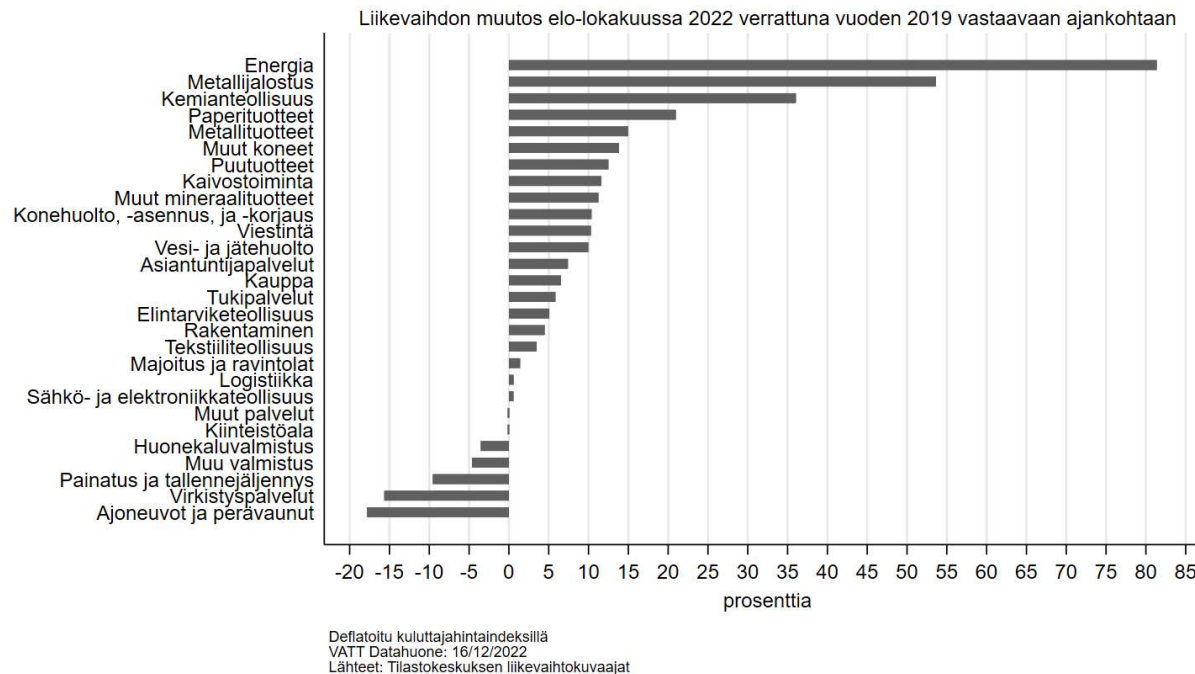

Kuvassa on kunkin toimialan energiakulut/liikevaihto -suhteen jakauma. Kuva osoittaa, kuinka energiakulujen suhde liikevaihtoon vaihtelee toimialojen sisällä. Tunnusluvut on painotettu liikevaihdolla, mutta ne kuvaavat energiakulujen ja liikevaihdon suhdetta, eivät liikevaihtoa.

- Energiakulujen merkitys vaihtelee huomattavasti toimialoittain. Energiakuluiltaan suurimmat toimialat ovat logistiikka, kiinteistöala, paperiteollisuus, metallijalostus, kaupanala, kemianteollisuus ja rakentaminen. Useimmilla palvelualoilla, mutta myös monilla teollisuudenaloilla, energiakulut ovat pienet.
- Energiakulujen merkitystä liiketoiminnalle mittaava energiakulujen suhde liikevaihtoon on suurin kiinteistöalalla, kaivostoiminnassa ja logistiikassa. Useimmilla toimialoilla energiakulujen suhde liikevaihtoon on pieni.
- Pääosa energiakuluista keskittyy pienelle joukolle yrityksiä. Vuoden 2019 tilinpäätöstietojen perusteella 117 yritystä, eli 0,04 prosenttia tilastoiduista yrityksistä, vastasi puolesta kaikkien yritysten energiakuluista. Näiden yritysten osuus tuotetusta arvonlisästä oli 12,3 prosenttia.
- Myös toimialojen sisällä pieni osa yrityksistä vastaa suurimmasta osasta energiakuluista, ja näiden paljon energiaa käyttävien yritysten osuus toimialan energiakuluista on merkittävästi suurempi kuin niiden osuus toimialan arvonlisästä. Samoin energiakulujen merkitystä liiketoiminnalle mittaava energiakulujen suhde liikevaihtoon vaihtelee merkittävästi toimialojen sisällä.

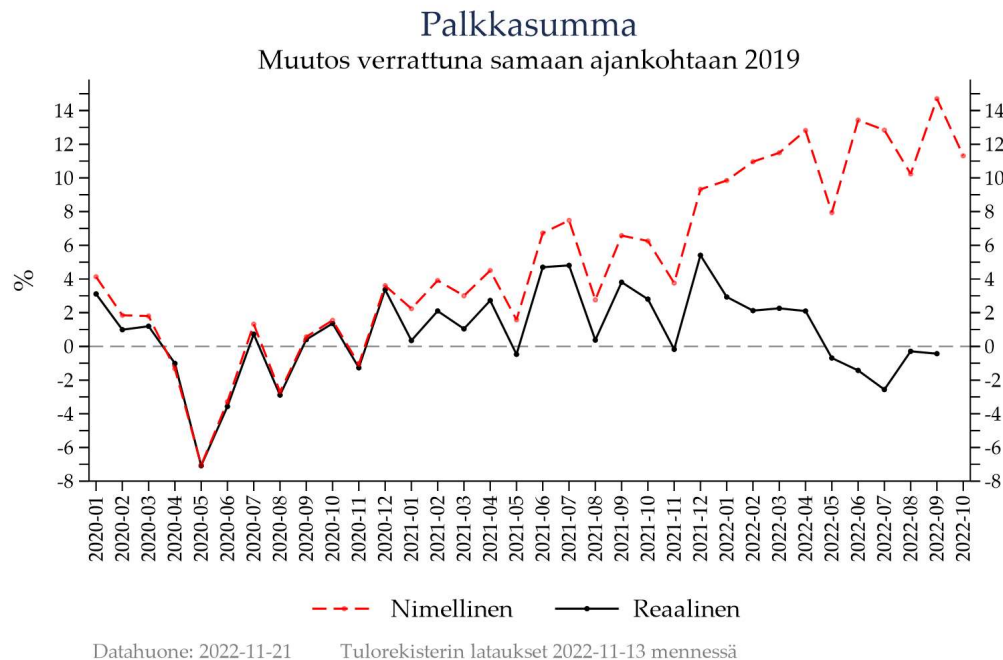
Lähde: Datahuone raportti 2/2022

3. Indikaattorit | Suomalaisten yritysten reaalin kokonaisliikevaihto

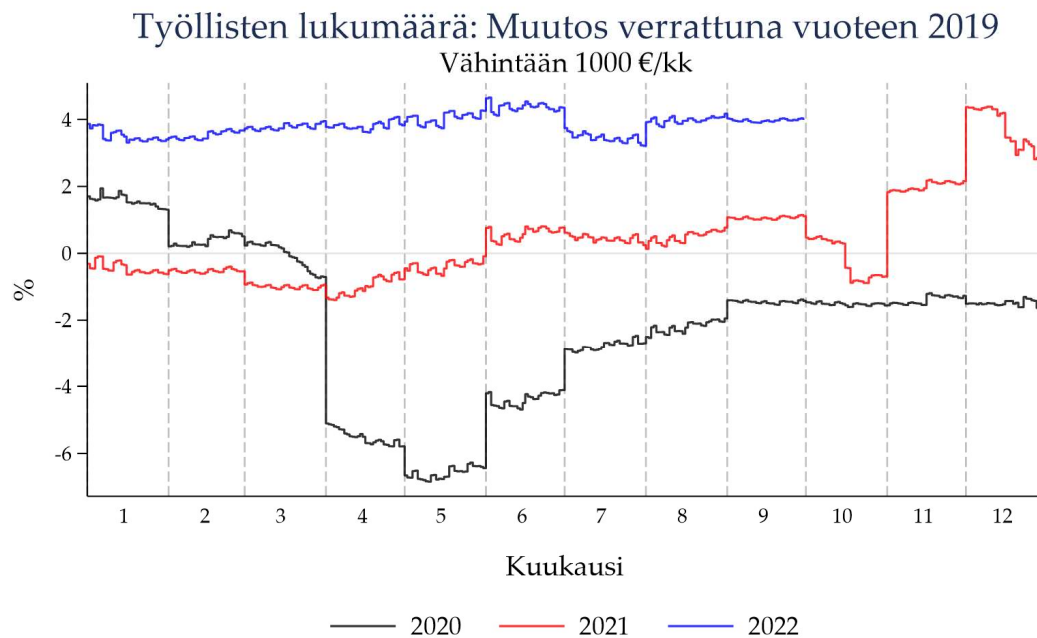
- Suomalaisten yritysten reaalin kokonaisliikevaihto on korkeammalla tasolla kuin 2019
- Useimmilla sektoreilla reaalin liikevaihto kehittynyt vuonna 2022 keskimäärin positiivisesti vuoden 2019 vastaaviin kuukausiin verrattuna, ja millään toimialalla kehitys ei ole merkittävästi negatiivinen
- Viimeisten kuukausien kehitys ei poikkea vuoden alun tilanteesta
- Datahuoneen toimialakohtaiset tarkastelut:
 - https://www.dropbox.com/sh/nru8aoffbeecvfa/AAALnYicgzadSX_NpIAIrOoba?dl=0

3. Indikaattorit | Suomalaisten yritysten reaalin palkkasumma

- Suomalaisten yritysten reaalin palkkasumma on alkuvuonna 2022 alkuvuotta 2019 korkeammalla tasolla, mutta on sen jälkeen laskenut alle 2019 vastaavien kuukausien tason;
- Reaalinen palkkasumma laskenut lähes kaikilla toimialoilla; pääsyyinä palkkojen nousua nopeampi inflaatio
- Joillain teollisuustoimialoilla lokakuun kehitys näyttää negatiiviselta verrattuna aiempiin kuukausiin, mutta ero ei pääosin ole merkitsevä, ja kyse voi olla satunnaisvaihtelusta
- Datahuoneen toimialakohtaiset tarkastelut:
 - https://www.dropbox.com/sh/nru8aoffbeecvfa/AAALnYicgzadSX_NplAlrOoba?dl=0

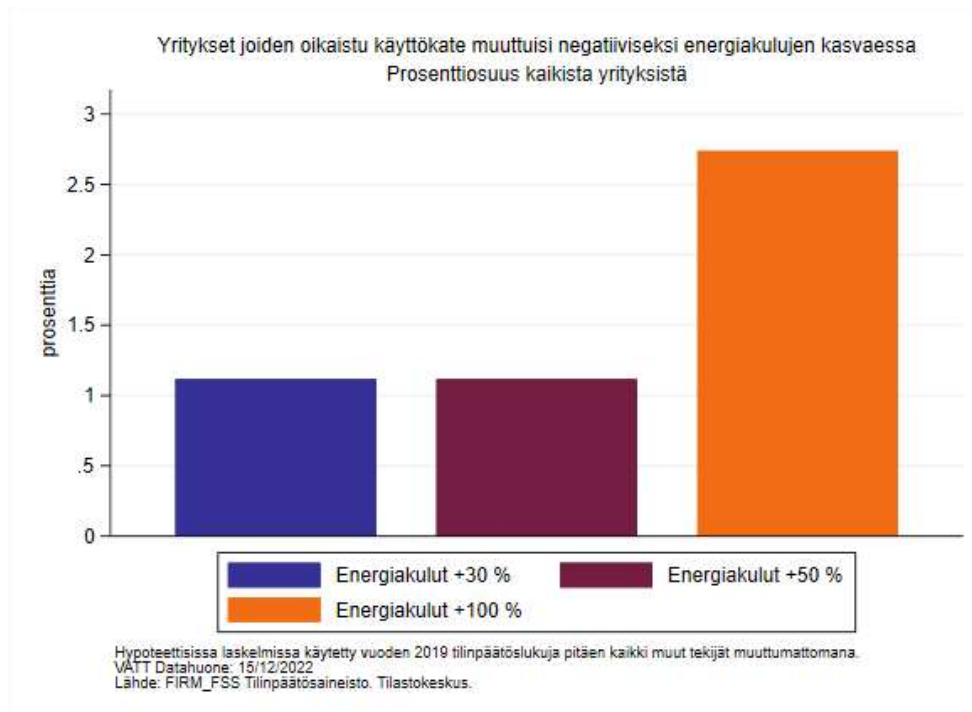
3. Indikaattorit | Suomalaisten yritysten työntekijämäärän kehitys

Datahuone: 2022-11-19

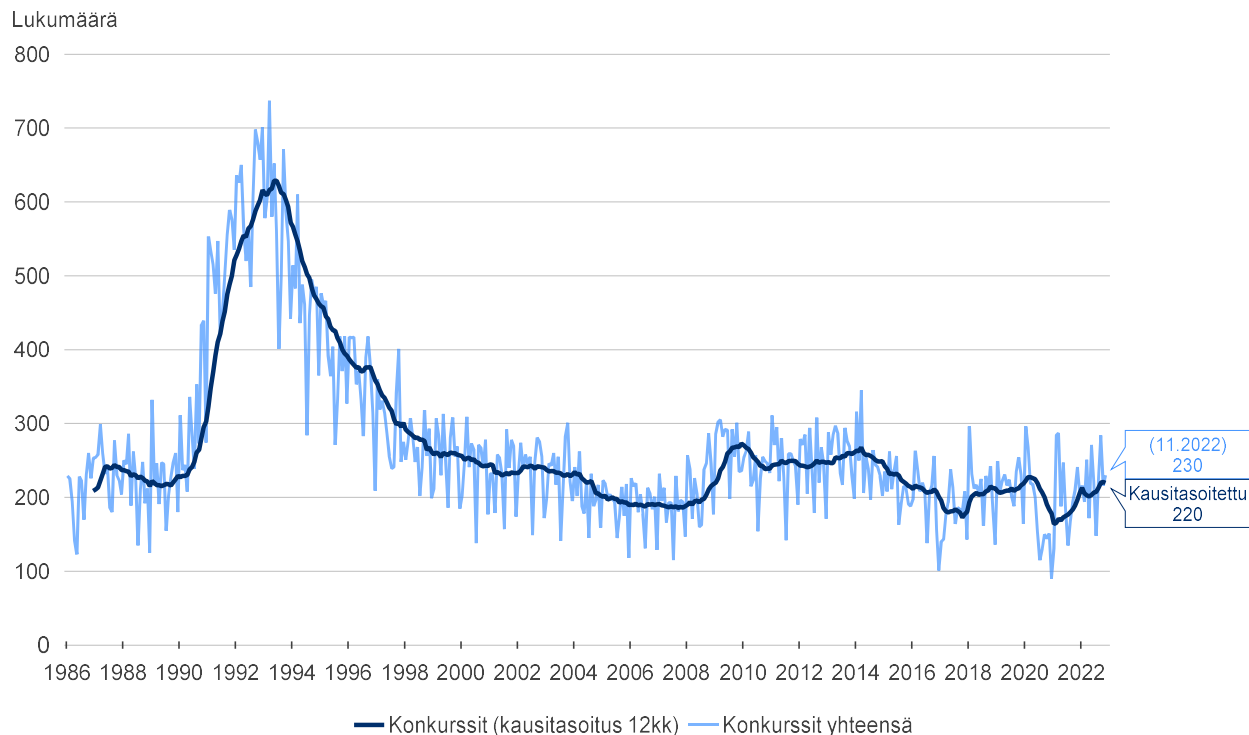
- Palkansaajien lukumäärässä ei havaita keskimäärin juuri millään toimialalla muutosta vuonna 2022 suhteessa vuoden 2019 vastaaviin kuukausiin
- Viimeisimpien kuukausien kehitys ei poikkea alkuvuodesta
- Datahuoneen toimialakohtaiset tarkastelut:
 - https://www.dropbox.com/sh/nru8aoffbeecvfa/AAALnYicgzadSX_NpIAIrOoba?dl=0

3. Indikaattorit | Riskiskenaariotarkastelu: käyttökate ja energiakulut

- Käyttäen vuoden 2019 tilinpäätöstietoja laskennan pohjana havaittiin, että energiakustannusten nousu 30/50/100% johtaa negatiiviseen käyttökatteeseen pienellä määrällä, enintään 3%:lla yrityksistä
- Laskelmissa on toimialakohtaista vaihtelua.
- Eniten käyttökatteeltaan negatiivisia yrityksiä tulee kiinteistöalalla, kaupan alalla ja logistiikassa.
- Useimmilla toimialoilla vain hyvin vähäisen yritysjoukon käyttökatteet muuttuvat negatiivisiksi.
- Skenaariotarkastelussa on rajattu pois mm. inflaatio ja kuluttajien ostokäyttäytyminen sekä yritysten mahdollisuudet siirtää kohonneet energiakustannukset hintoihin. Yritysten toimintaedellytyksiin vaikuttavien tekijöiden yhteisvaikutus voi olla siis suurempi.

3. Indikaattorit | Vireille pannut konkurssit, yritysten lukumäärä

Lähde: Statistics Finland, Bankruptcies, TEM, Macrobond (marraskuu 2022)

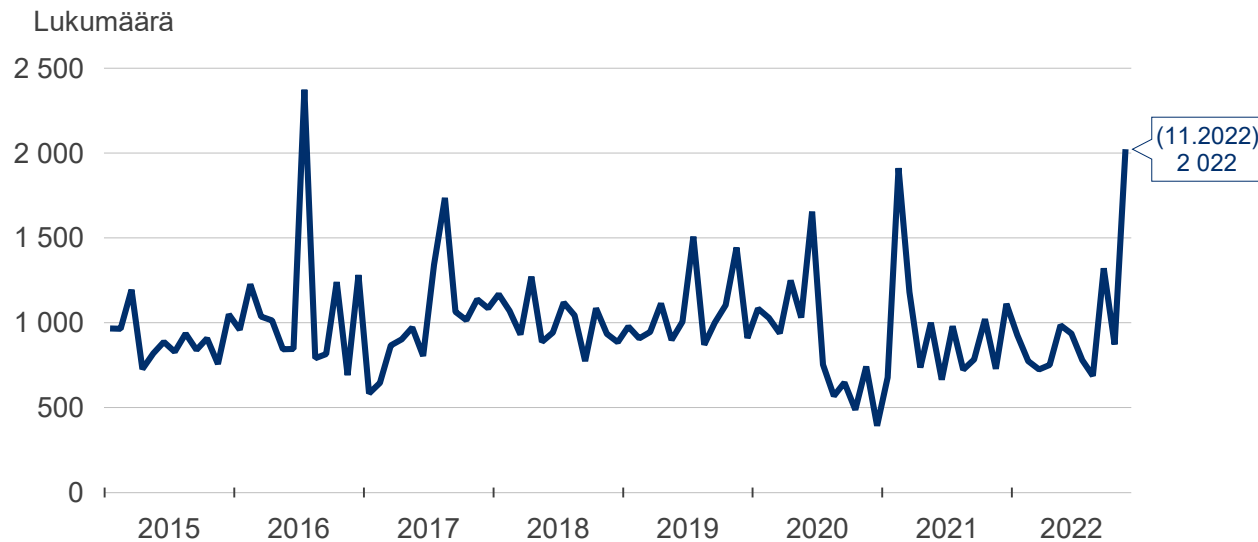

- Tilastokeskuksen mukaan marraskuussa 2022 pantiin vireille 230 konkurssia, mikä on 11 konkurssia vähemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin.
- Marraskuussa 2022 lukumääräisesti vähiten konkurssseja laitettiin vireille maa- metsä ja kalatalouden toimialalla, jossa oli 7 konkurssia.
- Eniten konkurssseja, 79 kpl, laitettiin vireille toimialalla "muut palvelut". (muiden palveluiden päätoimiala käsittää mm. informaatio- ja viestintäpalvelut, rahoitus- ja vakuutustoiminnan, kiinteistöalan toiminnan, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan, hallinto- ja tukipalvelut, koulutuspalvelut, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä taide-, viihde- ja virkistystoiminnan).

3. Indikaattorit | Vireille pannut konkurssit, henkilökunnan lkm

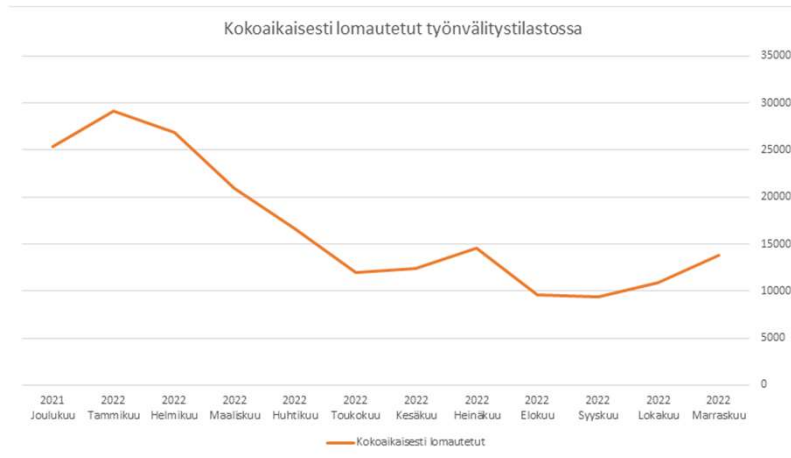
Vireille pannut konkurssit, henkilökunnan lukumäärä (Kausitasoitettu)

Lähde: Statistics Finland, Bankruptcies, TEM, Macrobond (11.2022)

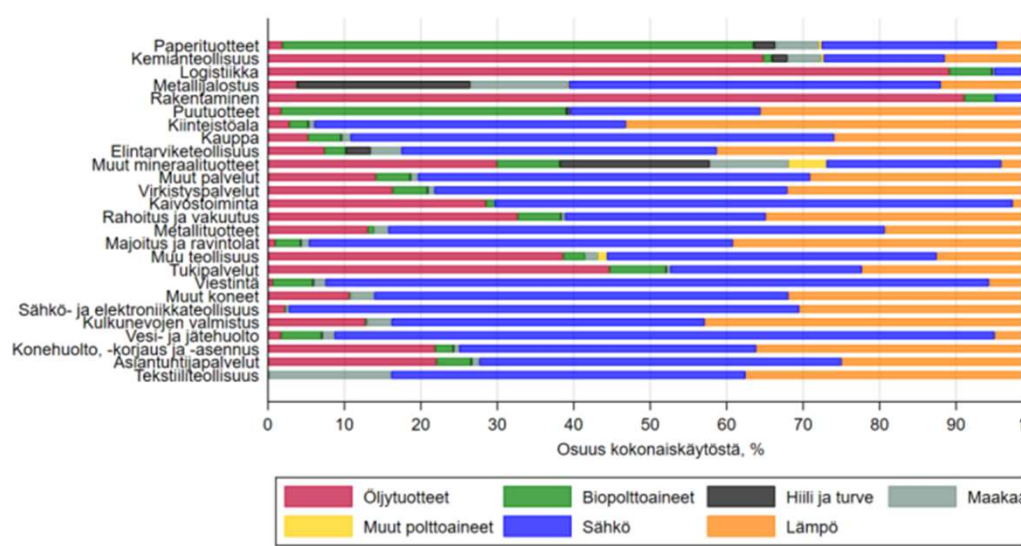
- Henkilötyövuosien määrä konkurssiin haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan 2 139, mikä on 1 369 henkilötyövuotta enemmän kuin edellisvuoden marraskuussa.
- Henkilötyövuosissa vireille pannut konkurssit koskivat merkittävältä osin teollisuus, kaivostoiminta sekä energia- ja vesihuolto –toimialoja (1402 htv).
- Vireille pannuilla konkurseilla tarkoitetaan konkurssiin haettuja yrityksiä, yhteisöjä tai luonnollisia henkilöitä. Konkurssin vireilletulo ei aina merkitse yrityksen tai ammatinharjoittajan "konkurssiin menemistä" ilmaisun varsinaisessa merkityksessä.

4. Työmarkkinatilanne

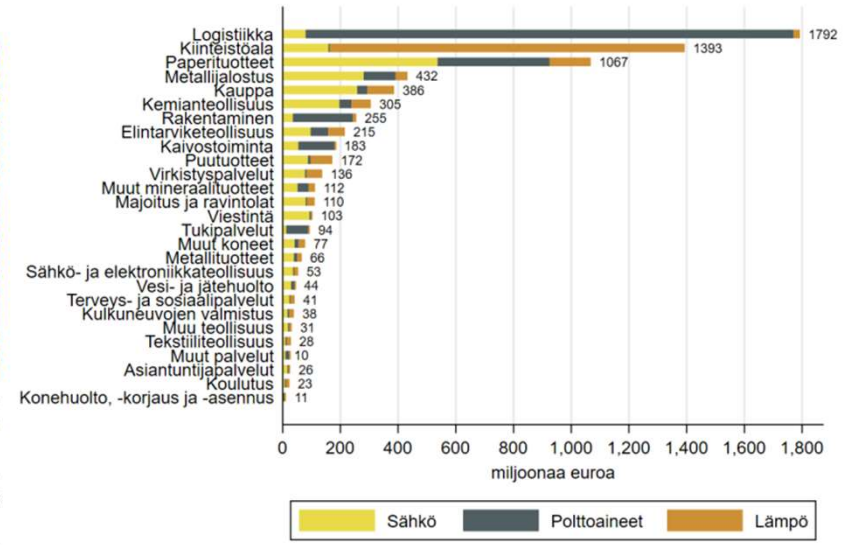
- Työllisyysasteen trendi marraskuun lopussa jopa 74,7 %, eli työllisyys on nyt ennätyskorkealla tasolla.
- TEMin syksyn 2022 työmarkkinaennusteessa arvioitiin, että energiakriisin vaikutuksesta kokoaikaisesti lomautettujen määrä kasvaa joillain tuhansilla henkilöillä alkuvuonna 2023.
- Lomautusten määrässä eletään tällä hetkellä hyvin tavanomaisen loppuvuoden tasoa:
 - tyypillisesti lomautettujen määrä kasvaa vuoden vaihteessa noin 10 000 hengellä, ollen korkeimmillaan joului-tammikuussa
 - kokoaikaisesti lomautettuja oli työttömyystilastossa marraskuun lopussa n. 13 900 hlö (vrt. 14 600 vuonna 2019)
 - te-palveluissa oli 19.12. kokoaikaisesti lomautettuna noin 17 200 hlö (vuonna 2019 joulukuun lopussa oli 21 700)
- Toistaiseksi energiakriisi ei vielä näy lomautettujen lukumäärässä
- Energian hinnan vaikutukset tulevat arvion mukaan näkymään vuoden 2023 ensimmäisellä ja osin vielä toisella vuosineljänneksellä
- Tunnistettuja riskialoja ovat muun muassa energiaintensiivinen metallinjalostus, kemianteollisuus ja kasvihuoneviljely
 - korkeat energiakustannukset, kansainvälinen hintakilpailupaine, oma energiantuotanto ei riitä kattamaan tarvetta
 - näillä aloilla voidaan nähdä joitain tuhansia ylimääräisiä lomautuksia vuoden 2023 alkupuolella

5. Toimialatarkastelu | energialähteet ja -kulut toimialoittain

VATT Datahuone: 07/12/2022
Lähde: Energiatilinpito, Tilastokeskus

Energialähteet toimialoittain

VATT Datahuone: 07/12/2022
Lähde: Energiatilinpito, Tilastokeskus

Energiaikulut toimialoittain

5. Toimialatarkastelu

Kemianteollisuus (ml. muoviteollisuus)

- Energiankulutus ja energian hinnan suhteellinen merkitys vaihtelee ala- ja yrityskohtaisesti
- Vajaalla 60 prosentilla alan yrityksistä energian osuus tuotantokustannuksista jää alle kymmenen prosentin. Joka neljännellä energian osuus on 10-30%, kuudella prosentilla 30-60% ja seitsemällä prosentilla yli 60% kustannuksista.
- Kemianteollisuuden yrityksistä vahvimmin sähköstä riippuvaisia ovat muovituotteiden valmistajat, joilla sähkö muodostaa arviolta neljäsosan tuotannon kustannuksista.
- 62% jäsenyrityksistä vähentänyt sähkönkäyttöä (30% tehostanut toimintaa, 22% vähentänyt tuotantoa väliaikaisesti, 18% ajoittanut huippuhintojen ulkopuolelle). 47% aikoo vähentää sähkön käyttöä vuonna 2023.
- Kaksi kolmesta yhtiöstä on voinut siirtää kohonneet hinnat tuotteisiin osittain, joka viides kokonaan. Joka neljäs yritys suunnittelee lomauttavansa, joka kuudes irtisanovansa. Joka toinen alan yritys on suojautunut sähkön hinnalta.

Metsäteollisuus

- Energiankulutus ja energian hinnan suhteellinen merkitys vaihtelee yrityskohtaisesti. Metsäteollisuuden tuotanto vaatii paljon energiaa, joten energiatehokkuus on toimialalle kilpailutekijä. Siksi metsäteollisuuden tehtailla todella panostetaan energianuukuuteen sekä trimmataa jatkuvasti energiatehokkuutta.
- Osa laitoksista, etenkin sellutehtaat, tuottavat energiaa yli oman tarpeen, eli yritykset myös hyötyvät energian korkeasta hinnasta
- Toimialan tuotanto vientivetoista, joten kansainvälinen hintakehitys ja eri maiden tukipolitiikka vaikuttavat kilpailukykyyn. Suomessa tuotetaan suhteessa mm. EU-maihin enemmän korkeamman jalostusasteen tuotteita, joiden tuotanto kuluttaa enemmän energiaa tuotettua tonnia kohti. Tällaisia tuotteita ovat esimerkiksi kevyemmät paperilaadut.
- Suomalaisten tehtaiden energiatehokkuus on vähintäänkin yhtä hyvä kuin EU-maissa keskimäärin. Suomalaiset tehtaat ovat isoja, tehokkaita ja moderneja muiden EU-maiden tehtaisiin verrattuna. Siirtyminen pois mekaanisen puukuidun käytöstä on vähentänyt sähköenergian tarvetta. Tähän suuntaan kehitystä ohjataan myös jatkossa.

5. Toimialatarkastelu

Luova talous, tapahtuma-ala sekä matkailu

- Tapahtumateollisuudessa energian hinnannousu vaikuttaa suorimmin erilaisten tapahtumapaikkojen taloudelliseen tilanteeseen. Muilla luovan talouden alueilla energian hinnannousun vaikutukset eivät erityisesti poikkea yritysten keskimääräisistä kustannusvaikutuksista.
- Tapahtumapaikat arvioivat energian käyttöä entistä tehokkaammin. Kiinteistöjen sähkönkäyttöä ja lämmönkulutusta on vähennetty erilaisilla ratkaisuilla. Osa yrityksistä on myös valmistautunut hankkimaan rahoitusta, mikäli tulevan talven energiakustannukset toteutuvat odotusten mukaisesti.
- Useiden tapahtumapaikkojen osalta suuri osa asiakkaista on kolmannen sektorin toimijoita (harrastusseuroja), joiden maksukyky on hyvin rajallinen, mikä voi johtaa kysynnän heikkenemiseen.
- Matkailuyrityksille energian hinnannousun vaikutukset vaihtelevat yrityskohtaisesti. Majoitus- ja ravitsemisala kuuluvat energiaintensiivisiin toimialoihin, joilla on erityisesti panostettu energian säästötoimenpiteisiin (Tesi 1.12.2022)
- Kansainvälinen hintakehitys vaikuttaa matkailuyritysten kilpailukykyyn; monet yrityksistä toimivat kansainvälisillä markkinoilla.
- Huoli palveluiden kysynnän heikentymisestä; sähkön ja raaka-aineiden hintojen nousu, kuluttajien ostovoiman heikkeneminen. Mahdollisia hinnannostoja on arvioitava huolellisesti suhteessa kuluttajien ostovoimaan.

Palveluala

- Alan mukaan korkeista energian hinnoista aiheutuu haittaa kahdelle kolmesta palveluyrityksestä ja merkittävää haittaa aiheutuu joka kuudennelle. Haittaa aiheuttaa ostettavan energian kallistuminen sekä muiden kustannusten nousu, esimerkiksi välituotteiden hinnat sekä toimitila-, lämmitys- ja vuokratkustannukset. Talouden yleinen epävarmuus vaikuttaa kuluttajien ostokäyttäytymiseen, mikä alentaa palvelujen kysyntää ja vaikeuttaa hintojen siirtämistä loppuasiakkaille.

5. Toimialatarkastelu

Teknolohiateollisuus

- Yritysten energiankulutus ja -hinnan suhteellinen merkitys vaihtelee toimialoittain: kokoonpanossa rajallinen, energiantensiivisessä merkittävämpi
- Ala on vientivetoista, joten kansainvälinen hintakehitys ja tukipolitiikka vaikuttavat kv-kilpailukykyyn
- Yritykset ovat kohtuullisesti varautuneita ja energiatehokkuusinvestoinnit kiinnostavat

Liikenteen toimiala

- Liikennealan kannattavuus on energiakustannusten nousulle herkimpien toimialojen joukossa. Syksyllä 2022 alan liikevaihto on kutakuinkin samalla tasolla kuin syksyllä 2019.
- Ala on pyrkinyt siirtämään kustannusten nousua asiakkaille. Kustannusten siirtämistä voivat rajoittaa kuljetusasiakkaiden muutoin kohtaamat kustannus- ja kannattavuushaasteet.
- Kuljetusalan polttoainetuki oli haettavissa Valtiokonttorista marraskuun ajan. Joulukuun puolivälissä tukea oli myönnetty yli 5 000 kuljetusyriitykselle arviolta noin 20 miljoonan euron edestä.
- Dieselöljyn hinta on alentunut huipputasoista kohti joulukuun alun tasoa noin 2,00–2,10 €/l.
- Kuljetusala on pitänyt esillä alhaisemmin verotetun *ammattidieselin* käyttöönottoa.

5. Toimialatarkastelu

ICT-ala

- ICT-alan kannattavuus ei ole erityisen herkkää energiakustannusten nousulle.
- Kiinteähintaisten tuotteiden katteet supistuvat tuotantokustannusten noustessa, mutta toisaalta hinnannousua voidaan siirtää kuluttaja- ja yritysasiakkaille sopimusten uusimisen myötä.
- Suurten alan toimijoiden osavuosikatsaukset raportoivat energian hinnannousun maltillisista vaikutuksista (mm. hintasuojauksen ansiosta) sekä toteutetuista energiatehokkuustoimista.
- Ala on pitänyt esillä mobiiliverkon sähköverotuksen alentamista konesalisähkön tasolle (Ficom).

Kiinteistöt ja rakennusala

- Energian hinnan nousu heijastuu voimakkaasti asumisen ja kiinteistönpidon kustannuksiin. Tilastokeskuksen mukaan kiinteistön ylläpidon kustannusindeksi (KYKI) nousi vuoden kolmannella neljänneksellä noin 11,5 %, asuinkerrostalojen kohdalla 8 % ja teollisuusrakennusten kohdalla 20,8 %. Kulueristä sähkön kustannukset kasvoivat 44,1 % vuodessa.
- hinnan nousu vaikuttaa erityisesti rakennustuoteteollisuuteen jossa tarvitaan jatkuvaa energian saantia ja ennakoimattomat sähkökatkokset voivat aiheuttaa useiden vuorokausien tuotantohäiriöitä tai laiterikkoja.
- yritykset ovat varautuneet sähkökatkoihin mm. hankkimalla varavoimalähteitä välttämättömien toimintojen ylläpitoon ja työvaiheita suunnittelemalla.
- Toimialan mahdollisuudet siirtää kustannuksien nousu hintoihin on lyhyellä aikavälillä heikko.
- Pitkissä väylien hoitourakoissa energian voimakas kallistuminen aiheuttaa merkittäviä ongelmia yrityksille.

5. Toimialatarkastelu

Elintarviketeollisuus

- Kustannukset ovat nousseet keskimäärin 22 % vuodessa, raaka-aineet alkutuotannolta, energia, pakkaukset ja logistiikka. Energia, rehut, lannoitteet nostavat alkutuotannon kustannuksia.
- Tänä vuonna ennätysinvestoinnit, esim. energian säästöön ja kaasun korvaamiseen, nyt tuotannollisia investointeja ollaan siirtämässä eteenpäin
- Ruoan kysyntä heikentynyt ja siirtynyt edullisimpiin tuotteisiin, kustannukset siirtyvät ketjussa hitaasti eteenpäin johtuen pitkistä sopimusjaksoista. Kaupan ja teollisuuden sopimuksia on onnistuttu osittain avaamaan

Kaupan ala

- Kaupan alalla energian hinnannousu vaikuttaa sekä suoraan että välillisesti.
- Nousu on aiheuttanut merkittäviä vaikeuksia joillekin yksittäisille yrityksille. Tukkukaupoille suorat vaikutukset ovat olleet suhteellisen vähäisiä. Erikoiskaupan osalta kuluttajakysynnällä ja –luottamuksella on merkittävä epäsuora vaikutus yritysten tilanteeseen.
- Kaupan liiton kyselyn perusteella päivittäistavarakaupan yritykset ovat jo useita vuosia tehneet merkittäviä investointeja energiatehokkuutta edistäviin ratkaisuihin, ja näitä investointeja tullaan tekemään myös jatkossa.

5. Toimialatarkastelu | TESIn kasvuyrityspulssi, marraskuu 2022

- **Kasvuyrityspulssi** on Tesin yhdessä Taloustutkimuksen kanssa toteuttama pienille ja keskisuurille yrityksille suunnattu tutkimus, jossa selvitetään muun muassa kasvuun, kannattavuuteen, rahoitukseen, investointeihin, työvoimapulaan ja osaamiseen liittyviä asioita. Kyselyyn osallistui 1 517 yritystä.
- Venäjän aloittama hyökkäyssota ajoi koronakriisistä toipuvat markkinat jälleen uuteen epävarmuuden aikakauteen. Yritykset ovat kyenneet mukauttamaan toimintaansa, ja tilanne ei ole vielä toistaiseksi lukujen valossa päässyt kriisiytymään. Vaikka viime syksyn ennusteista on arvioiden mukaan jääty, ovat esimerkiksi voimakkaasti kasvuhakuiset teknologiafirmat pystyneet kasvamaan liki odotuksien mukaisesti.
- Vuoden 2023 osalta odotukset ovat liikevaihdon näkökulmasta matalalla, ja fokus on kannattavuuden säilyttämisessä. Reaalisen kasvun tavoittelemisen on haastavaa, ja varsinkin kuluttajien ostovoiman pieneneminen yhdistettynä nouseviin energiakustannuksiin haastaa voimakkaasti osaa toimialoista.
- Työvoimapulan jatkuminen on eräs yllättävimpiä tuloksia, ja se suojellee työmarkkinoita laajoilta irtisanomisilta, vaikka tekninen taantuma lienee vain ajan kysymys. Tilauskirjat teollisuudessa vaikuttavat myös kyselyn perusteella olevan edelleen vahvalla pohjalla, jolloin yrityksillä on aikaa varautua paremmin mahdollisiin häiriöihin kevään aikana.
- Vaikka investointien kasvutahti vaikuttaa hidastuvan, on positiivista havaita kasvuennustetta investoinneissa, ja sama koskee myös T&K panostuksia.
- Nykyinen energiakriisi on myös aktivoinut yritykset energiansäästöinvestointeihin, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia ja vauhdittavat osaltaan edessä olevaa vihreää siirtymää.

Lähde: https://www.tesi.fi/userassets/uploads/2022/12/Kasvuyrityspulssi-2022_pitka_FI.pdf

5. Toimialatarkastelu | TESIn kasvuyrityspulssi, marraskuu 2022

Kasvuyrityspulssin avaintulokset:

Lähde: https://www.tesi.fi/userassets/uploads/2022/12/Kasvuyrityspulssi-2022_pitka_FI.pdf

